

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، شماره ۲۴، پاییز ۱۳۹۶

وصول مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۱۳

تأیید نهایی: ۱۳۹۶/۵/۱۸

صفحات: ۲۱۴ - ۱۹۵

تحلیل عملکرد مدیریت شهری بر پایه معیارهای پایداری محله‌ای در بافت تاریخی شهر یزد

مهدی علیان^۱، دکتر امین فرجی^۲، دکتر محمدحسین سرائی^۳

چکیده

امروزه مدیریت نوین شهری در قالب فرایند یکپارچه‌سازی کوشش‌های کنش‌گران شهری با شکل‌دهی به فضای زیستی در همه زمین‌ها، با هدف بهبود اوضاع زیست-محیطی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی-فیزیکی و اقتصادی شهرها و به‌طور ویژه محله‌های شهری، در پی افزایش رفاه شهروندان و دستیابی به توسعه پایدار محله‌ای و شهری است. در این راستا، پژوهش حاضر بر آن است تا با شناسایی و تحلیل عملکرد مدیریت شهری، نقش و جایگاه این کنش‌گر را در پایداری محله‌های ناحیه تاریخی شهر یزد مورد بررسی قرار داده و با توجه به اهمیت این کنش‌گر راهبردی و کلیدی در شهرها، به تحلیل آن بپردازد. این نوشتار کوشیده است با رویکردی کاربردی-توسعه‌ای و با روش اسنادی و پیمایشی، پس از شناخت وضعیت رضایت از عملکرد مدیریت شهری در پایداری محله‌ای در چهار بُعد اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، زیست-محیطی و فیزیکی-کالبدی، با استفاده از ابزار پرسشنامه به هدف فوق دست یابد. نتایج به‌دست آمده از آزمون‌های آماری T-test و تحلیل واریانس، مبین این نکات است که عملکرد مدیریت شهری در قالب ابعاد چهارگانه پایداری محله‌ای در محله‌های بافت تاریخی شهر یزد، شرایط مطلوبی را دارا نبوده و از حد متوسط کمتر است. همچنین، نتایج آزمون تحلیل واریانس بیان می‌کند که از نظر شهروندان، عملکرد مدیریت شهری در ابعاد اجتماعی-فرهنگی، زیست-محیطی و فیزیکی-کالبدی بین محله‌ها، تفاوت معناداری وجود دارد؛ اما از نظر شاخص‌های بُعد اقتصادی بین محله‌های نه‌گانه بافت تاریخی، تفاوت معناداری وجود نداشته و شهروندان همه محله‌ها عملکرد مدیریت شهری را ضعیف ارزیابی کرده‌اند. کلید واژگان: مدیریت شهری، توسعه پایدار، پایداری محله‌ای، بافت تاریخی، شهر یزد.

۱- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تهران، ایران (نویسنده مسؤل)

۲- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران

۳- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه یزد

m.alian_87@yahoo.com
a.faraji@ut.ac.ir
sarai@yazd.ac.ir

مقدمه

شهر یکی از بارزترین نموده‌های حیات انسانی است و از زمان شکل‌گیری اولیه آن تا به حال از فرازونشیب‌های زیادی برخوردار بوده است و شیوه اداره آن نیز در طول تاریخ تطور فراوانی یافته است (لطیفی، ۱۳۸۷: ۱۱۸). اگر در نظریه‌های توسعه انسان - محور در شهرها، «پایداری در سطح محله‌ها» (به مفهوم جامع اجتماعی، اقتصادی، زیست- محیطی و کالبدی) و همچنین «شهروندمداری» را دو اصل بنیادین و پذیرفته‌شده به حساب آوریم، به پذیرفته‌شده‌ترین و عام‌ترین اصول محتوایی در جوامع مختلف، اعم از توسعه‌یافته و یا در حال توسعه رسیده‌ایم؛ اما عملیاتی‌شدن این اصول و دسترسی به ساختارهای متناسب با آن‌ها، در گرو سازمان و نظام مدیریتی کارآمد می‌باشد؛ مدیریتی که در سایه آن، سه حلقه مجزا اما به هم پیوسته محیط، اجتماع و اقتصاد در امر پایداری محله‌ای واجد اصول و معیارهای پایداری باشند.

حال اگر مدیریت را عامل اصلی و حیات‌بخش هر سازمان و نهاد و بخش جدانشدنی هر برنامه‌ریزی بدانیم؛ از این رو می‌توان گفت که برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت، هماهنگی، کنترل و اصلاح برنامه‌ها، عناصر اصلی چرخه مدیریت شهری محسوب می‌شوند (تقوایی و صفرآبادی، ۱۳۹۰: ۳۹). داده‌های سیستم مدیریت شهری، خواسته‌های دولت و شهروندان و ستانده‌های آن توسعه کمیّت و کیفیت زندگی شهری است؛ توسعه‌ای که واجد شرایط پایداری باشد. در طول دو دهه گذشته، مباحث توسعه پایداری در مقیاس محله‌های شهری توجه بیشتری را در جامعه تحقیقاتی به خود جلب کرده است (ویلیامز و لیندزی^۱، ۲۰۰۷: ۳۳)؛ در حالی که هدف آن تعمیم، بسط و گسترش جزئیات این مفهوم بوده است (لودریتزا^۲، ۲۰۱۳: ۴۱). رویکردهای گوناگون، با دیدگاه‌های متفاوت، جنبه‌هایی را که به عنوان چهارچوب و پایه‌های توسعه پایداری محله‌های شهری شناخته شده،

برجسته ساخته‌اند. این رویکردها از جنبه‌های فرهنگی (احمد^۳، ۲۰۱۲: ۴۱-۶۶)، ابعاد اکولوژیکی (لی و همکاران^۴، ۲۰۰۵: ۳۲۵-۳۳۶)، ابعاد فرهنگی (ژوبرت^۵، ۲۰۰۴: ۴۷۳-۴۸۲) و شرایط اقتصادی (جانز و همکاران^۶، ۲۰۰۹: ۱۶۶۷-۱۶۹۰) متغیر است. برخی از رویکردها به برجسته کردن ابعاد اجتماعی و اقتصادی و وابستگی‌های متقابل بین جنبه‌های معین توسعه پایدار در سطح محله‌ها می‌پردازند (کاتوشوسکی کواری و همکاران^۷، ۲۰۱۱: ۱۳۱-۱۳۹) و تعدادی از پژوهش‌ها با دیدگاهی سیستماتیک کلیه جنبه‌های فوق را مورد بررسی قرار می‌دهند (کلوتیر و همکاران^۸، ۲۰۱۴: ۲۰۳-۲۰۹)، اما ویژگی مشترک و اساسی این رویکردهای مذکور در هدف آن‌ها برای تبدیل فرایند توسعه محله‌ها یا از طریق توسعه مجدد مکان‌های کنونی یا با طرحی محله‌های جدید می‌باشد؛ اما کمتر پژوهشی به نقش مدیریت شهری به عنوان حلقه اتصال بین ابعاد مختلف و سازمان‌دهنده آن‌ها توجه کرده است. توسعه پایدار امری است که در چند دهه اخیر به عنوان راهبردی اساسی در فرایند توسعه کشورهای مختلف جهان مورد توجه قرار گرفته است؛ اما با فروکاستن این مفهوم به مبانی پایه آن، می‌توان این رویکرد را رویکردی باستانی قلمداد کرد (صفای پور و روزبه، ۱۳۹۲: ۱۰۹). اگر شهر سنتی را با بارزهای ارزشمند کالبدی و اجتماعی‌اش، آئینه تمام‌نمایی از پایداری محله بدانیم؛ در همین جهت برخی از محققان، مدیریت حفظ و احیای بافت‌های تاریخی را با اهداف توسعه پایدار هماهنگ دانسته و اقدامات و برنامه‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های تاریخی را تحقق توسعه پایدار شهری می‌دانند. با توجه به ویژگی‌های بافت

3 . Ahmed, K. G.

4 . Li, Wang, Paulussen, Liu

5 . Joubert, L.

6 . Jones, C., Leishman, C., & MacDonald, C.

7. Katoshevski-Cavari, R; Arentze, T. A; Timmermans, H. J. P.

8 . Scott A. Cloutier, Jenna R. Jambeck K. G.

8 . Li, Wang, Paulussen, Liu

8 . Joubert, L.

8 . Jones, C., Leishman, C., & MacDonald, C.

8. Katoshevski-Cavari, R; Arentze, T. A; Timmermans, H. J. P.

8 . Scott A. Cloutier, Jenna, Norman R. Scott

1 . Williams & Lindsay

2 . Luederitza

پیشینه و سابقه پژوهش

پایداری محله‌ای یکی از گرایش‌های نظری مؤثر در زمینه توسعه پایدار شهری بوده و از جنبه‌های اساسی مدیریت و اداره کارآمد امور شهری تلقی می‌شود. منابع مربوط به نگرش توسعه پایدار محله‌ای به دهه ۹۰ میلادی بازمی‌گردد. چارچوب پایه نظری در این رویکرد، تأکید مؤثر و فزاینده بر اثرات متقابل گروه‌های اجتماعی ساکن شهر در تمامی ابعاد است که به‌عنوان پایه‌ای در جهت تقویت مناسبات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی عمل می‌کند و محصول مطلوب آن تقویت هویت زیستی- اجتماعی شهری و بهبود کیفیت زندگی از یک سو و کارآمدسازی سازوکارهای مدیریت و اداره امور شهری از سوی دیگر بر پایه تقویت هویت الگوی مشارکتی مردم خواهد بود. در حیطه پایداری محله‌ای و نقش مدیریت شهری در آن، بعضاً پژوهش‌هایی صورت گرفته است که برای جلوگیری از اطاله کلام تنها تعدادی از آن‌ها به شرح زیر ذکر می‌شود:

در خارج از ایران می‌توان به پژوهش پژوهشگرانی چون، بارتون^۱ (۲۰۰۳)، چوگوویل^۲ (۲۰۰۸)، زتر و واتسون^۳ (۲۰۱۲)، فلینت و رکو^۴ (۲۰۱۲)، استرلینگ^۵ و همکاران (۲۰۱۲)، هوگان^۶ (۲۰۱۳)، بارتون^۷ و همکاران (۲۰۱۳)، شریفی و مانایاما^۸ (۲۰۱۳)، لوئیدریتز^۹ و همکاران (۲۰۱۳)، چیلدرز و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۴) و در ایران به پژوهش‌های حکمت‌نیا و زنگی‌آبادی (۱۳۸۳)، سرائی و مؤیدفر (۱۳۸۷)، توکلی‌نیا و استادی‌سیسی (۱۳۸۸)، فرهودی و همکاران (۱۳۹۰)، تیموری و همکاران (۱۳۹۱)، فنی و صارمی (۱۳۹۲) سرائی و علیان (۱۳۹۴)، سرائی و همکاران (۱۳۹۴) و ... اشاره کرد.

تاریخی از جمله وجود فضاها و عناصر دارای ارزش در کنار و تقابل با فضاها و عناصر فاقد ارزش که آفت کیفیت بافت، افزایش فرسودگی و ناکارآمدی را بر بافت تحمیل کرده‌اند، وضعیت ناپایداری را در ابعاد مختلف در بافت‌های مذکور باعث شده‌اند (طاهرخانی و متوسلی، ۱۳۸۵: ۱۰۰)؛ از این رو، چنانچه مدیریت بافت تاریخی با استفاده بهینه از ارکان خود بتواند در جهت ساماندهی فضاها و عناصر داخل بافت اقدام کند و ویژگی‌های دارای ارزش را برجسته کند، به فرایند پایداری محله‌ای و اهداف شهر پایدار کمک می‌کند.

مروری اجمالی بر تحولات شهر کویری یزد نشان می‌دهد، گسترش بی‌رویه شهر با مهاجرپذیری شدید، تحولات جمعیتی و کالبدی نامتناسبی را به همراه داشته است (حکمت‌نیا و زنگی‌آبادی، ۱۳۸۳: ۳۸). ناحیه تاریخی شهر یزد که یکی از یادگارهای مهم معماری سنتی کشورمان محسوب می‌شود و از ارزش‌های منحصربه‌فرد تاریخی و فرهنگی برخوردار است؛ در سال‌های اخیر به دلیل وجود مشکلات و مسائل متعدد و بازخوردهایی که در میان شهروندان داشته، می‌توان به پایین آمدن شاخص‌ها، پایداری و گاهی ناپایداری در این محله‌های حکم کرد. در این جهت، پژوهش حاضر بر آن است تا با شناسایی و تحلیل عملکرد، نقش و جایگاه مدیریت شهری در پایداری محله‌ای ناحیه تاریخی شهر یزد، به این امر که مدیریت شهری به چه میزان توانسته در پایداری ناحیه تاریخی مؤثر باشد، رسیده و در این رابطه توجه مسئولان و برنامه‌ریزان شهری را بیش از پیش به شاخص‌های پایداری معطوف ساخته و در پی ارائه راهکارها و پیشنهادهایی برای بهبود مشکلات کنونی باشد؛ بر همین اساس سؤالات کلیدی زیر را مبنای خود قرار داده و به دنبال یافتن پاسخ به آن‌ها است.

✓ وضعیت رضایت از عملکرد مدیریت شهری در محله‌های بافت تاریخی شهر یزد به چه میزان است؟

✓ آیا عملکرد مدیریت شهری در ابعاد متفاوت پایداری محله‌ای در بافت تاریخی شهر یزد دارای تفاوت معناداری است؟

1. Barton, Hugh
2. Charles L. Choguill
3. Zetter & Watson
4. Flint & Raco
5. Sterling
- 6 - Hagan
- 7 - Burton
- 8 . Sharifi, Ayyoob and Murayama, Akito
- 9 . Luederitz, Christopher
- 10 . Daniel L. Childers, Steward T.A. Pickett, J. Morgan Grove, Laura Ogden, Alison Whitmer.

که محله‌های درکه و اوین به ترتیب از نظر اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و ولنجک از نظر کالبدی، در سطح بالاتر پایداری قرار دارند. همچنین با توجه به تفاوت عملکردی شورایی‌ها، محله اوین با شناخت بیشتر مردم و به دلیل ارتباط تنگاتنگ هم‌محله‌ای‌ها با یکدیگر، فعالیت بیشتری داشته و در جهت تحقق اهداف سند توسعه محله‌ای گام‌های مؤثرتری برداشته است. به طوری که ۸۰ درصد ساکنان اوین و ۷۵ درصد از ساکنان درکه عملکرد شورایی‌های محله‌شان را کاملاً تأثیرگذار ارزیابی کرده‌اند.

کازمیان و همکاران (۱۳۹۰) نیز در پژوهش خود پس از بررسی ادبیات نظری و انتخاب معیارهای متناسب برای سنجش پایداری محله‌ای، وظایف مرتبط با شاخص‌های پایداری شهرداری براساس ابعاد توسعه پایداری محله‌ای را طبقه‌بندی و مشخص کرده‌اند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد، ناحیه دو شهرداری منطقه چهار تهران در مرز پایداری قرار دارد. میزان پایداری ناحیه دو ۲۰۴٫۱۷ است و به صورت معناداری از عدد ۲۰۱ که شاخص پایداری در این مطالعه بوده، بالاتر است. همچنین، مدیریت شهری در پایداری ناحیه دو شهرداری منطقه چهار تهران با ضریب تعیین ۰٫۵۱۱، به صورت معناداری تأثیرگذار بوده و از نظر تأثیرگذاری بر پایداری محله‌ای ناحیه دو در عملکرد کالبدی با ۳۴٫۴ درصد، بیشترین تأثیر و در عملکرد اقتصادی با ۶٫۳ درصد کمترین تأثیر را در پایداری کلی ناحیه دو داشته است.

سرائی و علیان (۱۳۹۴) نیز در پژوهش خود به سنجش و ارزیابی شاخص‌های پایداری در مقیاس محله پرداخته و با استفاده از منطق فازی، به سنجش میزان پایداری محله‌ها پرداخته است. نتایج حاصل مبین این امر است که محله‌های بافت تاریخی از نظر میزان پایداری در شرایط مساعدی به سر نمی‌برند و در وضعیت پایداری ضعیف و کمتر از متوسط هستند. از میان محله‌های نه‌گانه تاریخی شهر یزد، محله گودال مصلی با ارزش ۰٫۴۷۴، نسبت به سایر محله‌ها در شرایط بهتری قرار دارد. رتبه‌های بعدی به محله‌های شیخ‌داد،

حکمت‌نیا و زنگی‌آبادی (۱۳۸۳) در پژوهش خود شاخص‌های پایداری در سطح محله‌های شهر یزد و میزان نابرابری‌های محله‌ای را با استفاده از روش شاخص توسعه انسانی^۱ مورد بررسی قرار داده‌اند. براساس نتایج به دست آمده، محله صفائیه به عنوان پایداری‌ترین و محله کشتارگاه ناپایداری‌ترین محله‌های شناخته شده‌اند و در مجموع از ۴۵ محله، ۴ محله پایداری، ۲۸ محله نیمه‌پایداری و ۱۳ محله ناپایداری بوده‌اند؛ به صورتی که محله‌های پایداری در حومه شهر، با گسترش شتابان شهرنشینی و سکونت اقشار ثروتمند شکل گرفته است.

طاهرخانی و متوسلی (۱۳۸۵) در پژوهش خود با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، پس از تشریح مفاهیم و اصطلاحات مرتبط با موضوع در تجارب جهانی و داخلی، به بررسی جایگاه مدیریت بافت‌های تاریخی و قوانین و برنامه‌های سوم و چهارم توسعه پرداخته‌اند. آنها در نهایت خلأ تقسیم وظایف و نبود هماهنگی در ساختار و اداره بافت‌های تاریخی، خلأ طرح‌ها و برنامه‌ریزی راهبردی حفظ و احیای بافت، ضعف تشکیلات ساختارهای سازمانی و نیروی انسانی کارآمد، بی‌توجهی و احساس تعلق شهروندان به بافت و اجرای برنامه‌های بازسازی شهری بدون توجه به بافت‌ها و بناهای با ارزش تاریخی را به عنوان مهم‌ترین مسائل و مشکلات مدیریتی بافت‌های تاریخی بر شمرده‌اند.

توکلی‌نیا و استادسیسی (۱۳۸۸) در پژوهش خود با تأکید بر معرف‌های توسعه پایداری، به ارزیابی سطوح پایداری در محله‌های شهری اوین، درکه و ولنجک در منطقه یک شهرداری تهران پرداخته‌اند، تا با مقایسه تطبیقی، عوامل مؤثر بر پایداری یا ناپایداری شناسایی شوند و نقش شورایی‌ها در بهبود روند پایداری ارزیابی شود. برای دستیابی به این هدف، اطلاعات حاصل از مطالعات اسنادی و میدانی را با استفاده از روش سلسله‌مراتبی و روش‌های آمار استنباطی مورد تحلیل قرار داده‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد

1 . HDI(Human Development Index)

پژوهش‌های ارزشمندی مانند حکمت‌نیا و زنگی‌آبادی (۱۳۸۳) و سرائی و علیان (۱۳۹۴) تنها به بحث پایداری محله‌ای و سنجش آن پرداخته و به‌طور ویژه به نقش مدیریت شهری نپرداخته‌اند. علاوه‌براین، پژوهش رضویان و همکاران (۱۳۹۴) نیز ضمن مطالعه در این محدوده، با رویکرد و دیدگاهی کلان‌نگر به تعیین استراتژی‌های برخورد مدیریت اقدام کرده‌اند. در حالی که پژوهش حاضر با دیدگاه و رویکرد خردتر، سعی در شناخت عمیق‌تر نقش مدیریت در تحقق محله تاریخی پایدار خواهد داشت.

مبانی نظری

در شهرهای اولیه، اداره شهرها عمدتاً تابع حکومت مرکزی و کسانی بود که توسط حکومت مرکزی انتخاب می‌شدند. به تدریج با پیشرفت حیات شهری به‌ویژه بعد از انقلاب صنعتی و انقلاب فرانسه، زمینه‌های فکری اداره شهرها توسط مردم شکل گرفت (لطیفی، ۱۳۸۷: ۱۱۸). تاریخ تکامل اندیشه و عمل در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری نشان می‌دهد، که تا پیش از صنعتی‌شدن شهرها، سازمان‌یابی شهرها تقریباً به‌صورت خودبه‌خودی و ارگانیک شکل می‌گرفت؛ اما با افزایش جمعیت شهری، تنوع فعالیت‌های جمعیتی شهر و تحولات کالبدی به دنبال آن، معادلات پیشین حاکم بر سازمان فضایی متحول گشته و شهر با مسائلی در عرصه‌های مختلف محیطی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی مواجه می‌شود که در گذشته سابقه نداشته است. از این زمان، نظریه‌پردازی در برنامه‌ریزی و مدیریت فضایی شهرها یکی از محورهای اصلی پژوهش‌های علمی و دانشگاهی مربوط به شهر را به خود اختصاص داده است (لاله‌پور و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۶) و مدیریت شهری به‌عنوان فرایند برعهده‌گرفتن نقشی فعال در توسعه، مدیریت و هماهنگ‌سازی منابع برای دستیابی به توسعه شهری تعریف شده است. هرچند این مفهوم با ویژگی چندوجهی خود اختلاف‌نظرهایی را به همراه دارد (ضرابی و جمالی‌نژاد، ۱۳۸۹: ۲۲۷)؛ اما به‌عنوان ابزاری

فهادان، شش‌بادگیری، پشت‌باغ، گازارگاه، گنبد سبز، دولت‌آباد و درنهایت، زرتشتی‌ها اختصاص یافته است. رضویان و همکاران (۱۳۹۴) نیز در پژوهش خود پس از شناخت وضعیت رضایت‌مندی ساکنان بافت تاریخی شهر یزد، به تعیین استراتژی‌های بهینه مدیریت در بافت تاریخی شهر یزد مبادرت کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ضروری است مدیریت شهری با اتخاذ استراتژی ارتقاء در بافت تاریخی، به تأمین هرچه بیشتر شاخص‌های عملکردی مدیریت و شاخص‌های مرتبط با پایداری محله‌ای، زمینه‌سازی بهبود شرایط در این بافت با ارزش را فراهم کند.

به‌طور کلی، سابقه موضوع مورد بررسی در پژوهش حاضر در جهان حدود ۳۵ سال باعنوان جنبش‌های متفاوت در دل توسعه پایدار است. در ایران سابقه موضوع از ۱۵ تا حداکثر ۲۰ سال در عرصه‌های مرتبط با شهر مورد توجه جدی قرار گرفته است. با مطالعه پژوهش‌های انجام شده، مشخص شد که پژوهش‌های ارزشمندی در این ارتباط به انجام رسیده است که اکثر آن‌ها توجه به مبحث پایداری را در عرصه‌های کلان‌شهر و در شکل پایدار یک شهر جست‌وجو کرده‌اند و کمتر به محله به‌عنوان کوچک‌ترین واحد شهری و سلول شهری توجه کرده‌اند. همچنین، آن‌ها ابعاد پایداری را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست-محیطی و کالبدی مورد بررسی قرار داده و هرکدام از این تحقیقات برای ابعاد مطرح‌شده، شاخص‌هایی را با توجه به شرایط مکانی مطرح کرده‌اند. مدیریت شهری نیز به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در این زمینه، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. با علم به این که مدیریت نقش مهمی در امر پایداری محله‌ای داشته و در سایه مدیریت مؤثر و کارآمد است که حلقه‌های مجزا اما به‌هم‌پیوسته محیط، اجتماع و اقتصاد در یک محله می‌تواند در کنار یکدیگر به‌صورت پایدار تحقق یافته و بروز پیدا کند؛ اما در شهر یزد و محدوده بافت تاریخی توجه به نقش و عملکرد مدیریت شهری در پایداری محله‌ای احساس می‌شود. جنبه نوآوری پژوهش حاضر با نمونه‌های انجام‌شده تاکنون از این نظر است که

صورت تعبیر کرد. یکی آن که فضای شهر و اجتماع شهری را به واحدهای کوچکی تقسیم کنیم و اداره شهر را براساس این تقسیمات سازمان دهیم. این تقسیم‌بندی ممکن است کاملاً ساختگی و بی‌اثر و یا تفرقه‌زا و مضر باشد. تعبیر دیگر محله‌گرایی آن است که به فضای شهر و مردم آن در سطح خرد بپردازیم و به‌جای آن که از فضای قله‌ای بلند به شهر بنگریم، از نزدیک با مردم و فضای شهری در تماس باشیم و شهر را در این بُعد بشناسیم. این نوع محله‌گرایی بالقوه انعطاف بیشتری دارد و امکانات جدیدی در جهت شناسایی و اداره شهر به‌همراه دارد. به‌جای ایجاد تمایزات ساختگی، این رویکرد در پی آن است که بافت ریز کالبدی و اجتماعی شهر را بشناسد و با آن همراه باشد تا راه‌حل‌هایی که ارائه می‌کند، همخوان با نیازهای مردم باشد. این رویکرد خواهد توانست نیروهای مردمی را به‌کار گرفته و توسعه بخشد تا مردم قدرت آن را بیابند و بخشی از مشکلات خود را سامان دهند. البته محله‌گرایی نباید جایگزین اداره راهبردی شهر باشد؛ بلکه باید در تکمیل عملکرد راهبردی به‌کار گرفته شود (مدنی‌پور، ۱۳۸۳: ۱۹-۱۸).

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق معمولاً مبتنی بر ماهیت موضوع و اهداف هر تحقیق تنظیم می‌شود. روش‌شناسی این پژوهش از نظر هدف از نوع کاربردی - توسعه‌ای و از نظر ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی به‌صورت توأم است. جامعه آماری شهروندان ساکنان محدوده تاریخی شهر یزد، براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ تعداد جمعیت برابر با ۳۸۵۳۶ نفر می‌باشد. از آنجا که مراجعه به همه آن‌ها امکان‌پذیر نبوده، ناگزیر به انتخاب جمعی به‌عنوان نمونه و تعمیم نتایج آن به کل جامعه هستیم. روش انتخاب نمونه بنابر بستر گسترده پژوهش و ماهیت جغرافیایی آن و با توجه به ناهمگونی جامعه و جمعیت محله‌های بافت تاریخی، روش نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده، مناسب تشخیص داده شد که ابتدا با

که به‌وسیله آن حکومت می‌تواند توسعه مشارکتی و پایدار را به‌وجود آورد، شناخته شده است (علیان، ۱۳۹۳: ۴۶). مدیریتی که عنصر کلیدی آن ساختن یک شهر رقابتی، متساوی و پایدار از طریق تشریک مساعی و یکپارچگی بخش عمومی و خصوصی برای رفع مشکلات عمده‌ای است که شهروندان با آن مواجه می‌باشند؛ بنابراین می‌توان دریافت که مدیریت شهری پایدار، هم‌کارکردهای راهبردی و هم‌کارکردهای عملیاتی دارد (لی و همکاران، ۲۰۰۵: ۳۳۷).

اگر شهر همچون سازمانی در نظر گرفته شود، لازم است که در رأس آن عنصری برای برنامه‌ریزی آینده و اداره امور کنونی قرار گیرد؛ این عنصر را می‌توان «مدیریت شهر» نامید (صرافی و عبدالهی، ۱۳۸۷: ۱۲۱). داده‌های سیستم مدیریت شهری، خواسته‌های دولت و شهروندان و ستانده‌های آن، توسعه کمیّت و کیفیت زندگی شهری است؛ بنابراین، مدیریت شهری باید تمام نظام شهری اعم از فضای کالبدی و عملکردی آن را تحت پوشش قرار دهد؛ به همین دلیل، دارای ماهیت سازمانی توأم چندعملکردی و چندسطحی است (کاظمیان، ۱۳۸۲: ۶۴).

امروزه مدیریت پایدار شهری با چهار بحران مواجه است. به‌طور کلی سیاست‌های شهری می‌بایست از نظر اکولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی و تکنیکی پایدار باشد. این رویکرد موضوعات مهمی از جمله جلوگیری از آلودگی محیط شهری و ناحیه‌ای، کاهش ظرفیت‌های تولید محیط محلی، ناحیه‌ای و ملی، حمایت نکردن از توسعه‌های زیان‌آور و حمایت از بازیافت‌ها را مطرح می‌کند (زیاری، ۱۳۸۱: ۱۸). نظام مدیریت شهری، به‌دلیل ماهیت شهرها یک سیستم پویا و باز است و با انواع فراسیستم‌ها و زیرسیستم‌های متعدد در ارتباط است که با توجه به متغیرهای بسیار و محیط ناهمگن و متنوعی که در آن قرار دارد، باید با توجه به محیط اطرافش و با رویکردی پایدارمحور، ضمن حفظ کلیت خود به تبادل پویا با محیط بپردازد.

درنهایت، با بررسی منابع و متون مرتبط در چارچوب نظریه توسعه محله‌ای، محله‌گرایی را می‌توان به دو

سالنامه‌های آماری یزد می‌باشد و همچنین در بخش میدانی نیز با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه‌های بسته و پنج‌گزینه‌ای، براساس طیف لیکرت^۲ به دست آمده است. این پرسشنامه براساس ابعاد چهارگانه و شاخص‌ها که در **Error!** **Reference source not found.** آمده، تدوین

شد.

استفاده از فرمول کوکران^۱ ۳۵۶ عدد، به‌عنوان حجم نمونه، محاسبه و سهم هریک از محله‌ها با توجه به جمعیت آن‌ها برآورد شد. اطلاعات مورد نیاز در بخش مبانی با روش کتابخانه‌ای که از معمول‌ترین روش‌های آن استفاده از کتاب‌ها، گزارش‌ها، مقاله‌ها و

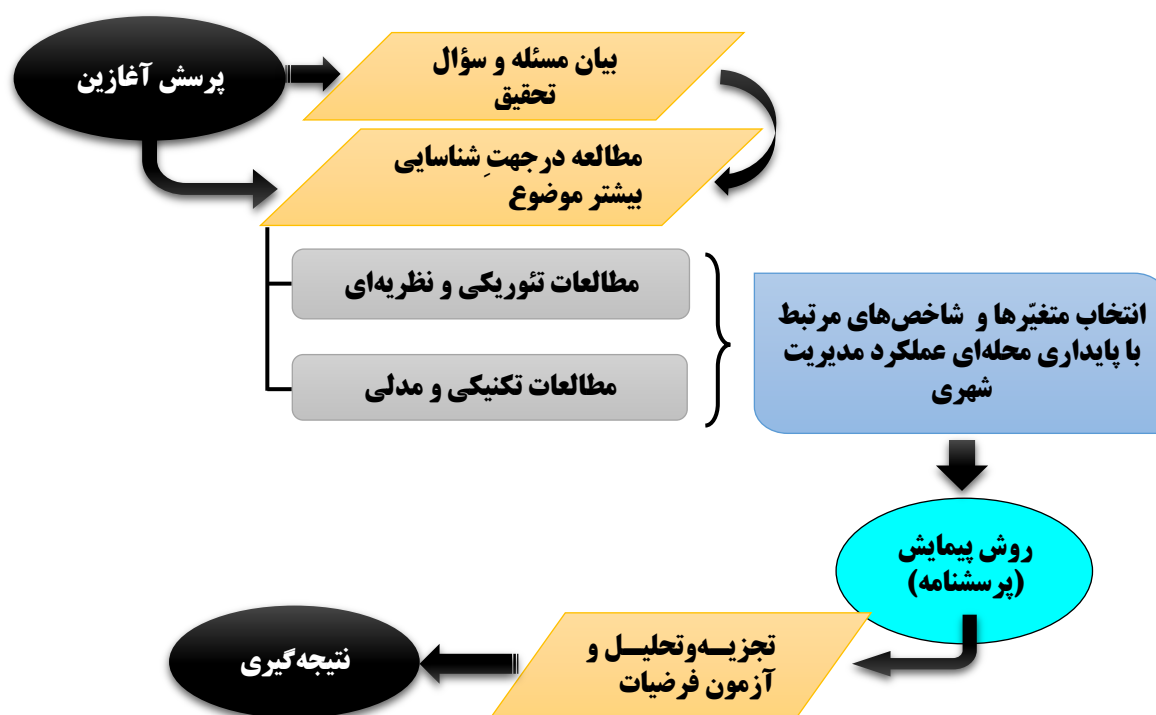
جدول ۱. شاخص‌ها و ابعاد پژوهش در جهت سنجش عملکرد مدیریت شهری

ابعاد	شاخص‌ها و گویه‌های پژوهش
اجتماعی - فرهنگی	حفظ بناهای باارزش تاریخی و میراثی محله
	ترغیب ساکنان محله به ماندن در محله
	ایجاد محل‌های گذاران اوقات فراغت ساکنان
	ایجاد فرهنگسرا، کتابخانه و ... (رفاه شهروندی)
	جلب همکاری مردم محله و مشارکت آنان در جهت رفع مشکلات محله
	جلب اعتماد شهروندان و ساکنان محله
زیست - محیطی	جمع‌آوری و دفع زباله‌های محله
	اهتمام مدیریت شهری در تمیزی و پاکیزگی محله
	ایجاد مراکز بازیافت زباله و خرید پسماند
	درختکاری، ایجاد و نگهداری فضای سبز و پارک‌های محله‌ای
	فراهم کردن حمل‌ونقل عمومی (اتوبوسرانی و تاکسیرانی)
	ایجاد واحدهای تجاری و اقتصادی موردنیاز ساکنان محله
اقتصادی	سودآوری فعالیت‌های اقتصادی موجود در محله
	توزیع مناسب فعالیت‌های اقتصادی در محله
	جلوگیری از فعالیت‌های اقتصادی مزاحم در محله
	تسهیل در صدور پروانه کسب برای مشاغل موردنیاز ساکنان محله
	اجرای طرح‌های عمرانی در جهت بهبود وضعیت محله
	رسیدگی به وضعیت بافت فرسوده و توجه به نوسازی و بهسازی مساکن
فیزیکی - کالبدی	ایجاد کاربری‌های متنوع برای گروه‌های مختلف جوانان، سالخوردگان، کودکان و زنان
	ایجاد فضاهای جذاب و متنوع در محله
	دسترسی به خدمات آموزشی (مهدکودک، دبستان و راهنمایی)
	دسترسی ساکنان به خدمات بهداشتی - درمانی (خانه بهداشت، درمانگاه و ...)

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

۰,۷۲۵ است؛ بنابراین از میزان حداقل قابل قبول یعنی ۰/۷ بیشتر بوده و اعتبار و پایایی پرسشنامه مورد تأیید قرار می‌گیرد. سپس به‌منظور دستیابی به هدف پژوهش، با استفاده از روش‌های توصیفی - تحلیلی به تحلیل و تفسیر نتایج پرداخته‌شد. در این جهت، به‌منظور سهولت و دقت در تحلیل‌ها و تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی، اطلاعات جمع‌آوری‌شده را کدگذاری و سپس با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و Arc GIS به تجزیه و تحلیل اطلاعات و درنهایت تدوین آن پرداخته شده است. نمودار چهارچوب عملیاتی پژوهش در (شکل ۱) آمده است.

با علم به این که یک آزمون باید پایا باشد تا بتواند روا نیز باشد و به‌عبارت‌دیگر، پایایی شرط روایی است (ساعی، ۱۳۸۷: ۸۱)؛ ابتدا مبادرت به سنجش پایایی ابزار به شرح زیر شد. به‌منظور افزایش اعتبار سؤالات، پس از تعریف عملیاتی آن‌ها درجهت هدف اصلی پژوهش، پرسشنامه طراحی شد. به‌منظور برآورد میزان پایایی و بررسی میزان صحت سؤالات و سنجش سطح مناسب ابزار تحلیل، با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ، مقدار آلفای تمامی گویه‌ها محاسبه شد. این نکته نیز شایان ذکر است که در محاسبه این ضریب به همسو بودن گویه‌ها و دسته‌بندی آن‌ها توجه شده است. از آنجاکه ضریب آلفای محاسبه شده برابر با

شکل ۱. چارچوب عملیاتی پژوهش

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

تلاقی آن با چند راه فرعی که از سوی جنوب امتداد می‌یابند، موقعیت مناسبی را از نظر دسترسی‌ها برای استقرار شهر به‌وجود آورده است. جهت شیب برای هدایت آب به‌وسیله قنات از سوی کوه‌ها جنوبی نیز امکان سکونت را فراهم ساخته و لذا هسته اولیه شهر

شناخت محدوده مورد مطالعه

بافت تاریخی شهر یزد در دل شهر یزد و در دشت یزد- اردکان واقع شده و از شمال شرقی و جنوب غربی وسط دو رشته‌کوه خرانق و تفت احاطه شده است. عبور یک راه اصلی منطقه‌ای درجهت شرقی- غربی و

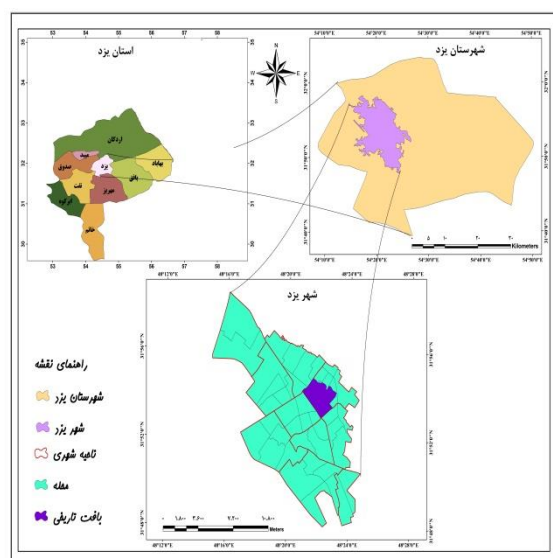
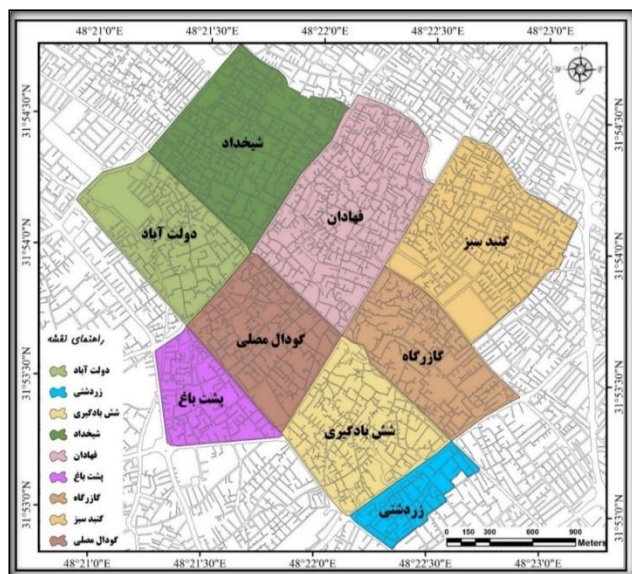
با ۸۴۳۷ نفر، پرجمعیت‌ترین و محله زردشتی‌ها با ۶۹۸ نفر، کم‌جمعیت‌ترین محله به‌شمار می‌رود.

جدول ۲. جمعیت محله‌های بافت تاریخی شهر یزد در سال ۱۳۹۰

محله	جمعیت
گنبد سبز	۸۴۳۷
شیخ‌داد	۷۲۳۳
فهادان	۶۵۶۷
شش‌بادگیری	۴۴۵۱
دولت‌آباد	۳۶۱۴
گازرگاه	۳۳۲۷
گودال مصلی	۱۹۲۰
پشت باغ	۲۲۸۹
زردشتی‌ها	۶۹۸

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)

تحلیل عملکرد مدیریت شهری بر پایه معیارهای پایداری محله‌ای در ... در چنین موقعیتی شکل گرفته است (کلانتری و حاتمی‌نژاد، ۱۳۸۵: ۱۸). مرکز اولیه شهر یزد در محله فهادان، با وجود همجواری با ریگ‌زارها و کویر شمالی، موقعیت مساعدی از نظر طبیعی داشته و در همسایگی نزدیک آن سکونت‌گاه‌های زیادی مستقر بوده است. این بافت به‌عنوان بزرگ‌ترین و دست‌نخورده‌ترین بافت خشتی دنیا شامل نه محله اصلی به نام‌های فهادان، گودال مصلی، گنبد سبز، گازرگاه، شش‌بادگیری، دولت‌آباد، شیخ‌داد، زرتشتی‌ها و پشت باغ و ۴۹ زیرمحله است. این محدوده مساحتی حدود ۵۱۹ هکتار از نواحی مرکزی شهر یزد را شامل می‌شود (**Error! Reference source not found.**) براساس سرشماری سال ۱۳۹۰، جمعیت کل این محله‌های نه‌گانه ۳۸۵۳۶ نفر است که محله گنبد سبز

شکل ۲. تقسیمات سیاسی و موقعیت محله‌های بافت تاریخی شهر یزد

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

گرفته است. این آزمون به‌عنوان یک آزمون تطابق توزیع برای داده‌های کمی بوده که تطابق چهار توزیع مختلف نرمال^۲، پویسن^۳، نمایی^۴ و یکنواخت^۵ را مورد بررسی قرار می‌دهد. اساس این روش بر اختلاف بین

یافته‌های پژوهش

۱- آزمون توزیع داده‌های پژوهش

پیش از شروع هرگونه تحلیل و انجام آزمونی بر روی داده‌های به‌دست آمده، اطلاع از وضعیت توزیع داده‌ها ضروری به‌نظر می‌رسد. در این پژوهش با استفاده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف^۱ داده‌ها مورد آزمون قرار

2 . Normal
3 . Poisson
4 . Exponential
5 . Uniform

1 . One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

آزمون بر روی داده‌ها در (جدول ۳) آمده است. براساس این نتایج با توجه به این که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد، با اطمینان ۹۹/۹ درصد می‌توان گفت که اطلاعات از توزیع نرمال پیروی می‌کنند.

فراوانی تجمعی نسبی مشاهدات با مقدار مورد انتظار تحت فرض صفر است. در این آزمون اگر معیار تصمیم یا همان مقدار سطح معناداری متغیرها کمتر از ۰/۰۱ به دست آید، فرض صفر مبنی بر پیروی نکردن داده‌ها از توزیع نرمال رد شده و می‌توان حکم به نرمال بودن توزیع را صادر کرد. نتایج به دست آمده از انجام این

جدول ۳. نتایج حاصل از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف

اجتماعی - فرهنگی	کالبدی - فیزیکی	زیست - محیطی	اقتصادی	ابعاد	
۳۵۶	۳۵۶	۳۵۶	۳۵۶	تعداد	
۱۵/۷۶	۱۶/۲۴	۱۳/۲۵	۱۳/۴۳۸	میانگین	Normal Parameters ^{a, b}
۰/۹۵	۱/۳۸	۱/۵۲	۱/۴۸	انحراف معیار	
۰/۲۵۵	۰/۲۷۸	۰/۳۸۶	۰/۱۸۴	Absolute	Most Extreme Differences
۰/۲۵۵	۰/۱۹۱	۰/۲۴۷	۰/۱۳۴	Positive	
۰/۱۷۸	۰/۲۷۸	۰/۳۸۶	۰/۱۸۴	Negative	
۴/۸۱۲	۵/۲۵	۲/۲۷۴	۳/۴۷۲	Kolmogorov-Smirnov Z	
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری	

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

نتایج حاصل از کاربرد این آزمون آماری نشان‌دهنده واقعیت‌هایی به شرح زیر بوده است:

اکثر شاخص‌هایی که برای سنجش عملکرد مدیریت شهری در محدوده مورد مطالعه مورد استفاده قرار گرفته است، از سطح معناداری بالایی برخوردار می‌باشد؛ بنابراین می‌توان به این امر اذعان کرد که با توجه به سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ در شاخص‌های بُعد اجتماعی - فرهنگی در تمامی محله‌های فرض صفر، یعنی نبود تفاوت معنادار بین وضع موجود با حد متوسط، رد شده و نه محله بافت تاریخی از حد متوسط فاصله معناداری دارند. مقایسه میانگین وضع موجود نسبت به حد متوسط گویه‌ها در بُعد اجتماعی - فرهنگی از عملکرد مدیریت شهری (جدول ۴) نشانگر این است که در تمامی محله‌ها، وضعیت رضایت‌مندی کمتر از حد متوسط می‌باشد. مقدار گویه‌های تبیین‌کننده در این بُعد اجتماعی و فرهنگی در محله‌های گودال مصلی و زردشتی‌ها با ۱۶/۴۴ و ۱۶/۴۰ بالاترین و محله گنبدسبز با ۱۵/۷۷ پایین‌ترین می‌باشد.

۲- بررسی رضایت از عملکرد مدیریت شهری با استفاده از آماره آزمون T-Test

پس از اطمینان از نرمال بودن توزیع داده‌ها و مناسب بودن آن‌ها برای تحلیل‌ها، اکنون به یافته‌های تحلیلی که عمدتاً مبتنی بر آمار استنباطی و آزمون‌های آماری در جهت تأیید یا رد فرضیه و در نهایت تعمیم به جامعه بزرگ‌تر (جامعه آماری) است، اشاره می‌شود. در ادامه به انجام و تحلیل نتایج آزمون‌های مرتبط پرداخته می‌شود.

با توجه به مقیاس ابزار سنجش در پژوهش حاضر، به‌منظور بررسی تفاوت‌ها، به مقایسه میانگین‌ها پرداخته شده و از این طریق معنادار بودن تفاوت محله‌ها نسبت به میانگین، مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرد تا بتوان به معنادار بودن یا نبودن تفاوت بین یک حد استاندارد از نظر آماری پی‌برد که در ادامه به انجام این آزمون پرداخته شده است. برای اطمینان از وضعیت عملکرد مدیریت، گویه‌های مرتبط در هر بُعد از سطح مورد مطالعه، پس از ترکیب و تبدیل آن‌ها به متغیر، به تفکیک محله‌های نه‌گانه، آزمون اجرا شد.

جدول ۴. مقایسه وضعیت عملکرد مدیریت شهری در بُعد اجتماعی - فرهنگی به تفکیک محله‌ها

محله‌های	آماره T	درجه آزادی	میانگین موجود	حد متوسط	اختلاف از میانگین	تفاوت در سطح ۹۵٪ اطمینان	
						بالا ترین	پایین ترین
شیخ‌داد	-۱۹/۰۷۹	۶۶	۱۵/۸۰۶	۱۸	-۲/۱۹۴	-۱/۹۶۴	-۲/۴۲۴
دولت‌آباد	-۱۰/۰۶۵	۳۲	۱۵/۹۶۹	۱۸	-۲/۰۳۱	-۱/۶۱۹	-۲/۴۴۱
فهادان	-۲/۲۶۵	۶۰	۱۶/۵۹۹	۱۸	-۱/۴۰۹	-۱/۱۰۵	-۱/۷۱۴
گودال مصلی	-۴/۷۷۷	۱۷	۱۶/۴۴۴	۱۸	-۱/۵۵۶	-۰,۸۶۹	-۲,۲۴۳
گنبد سبز	۲۰/۶۸۶	۷۷	۱۵/۷۶۹	۱۸	-۲/۲۳۱	-۲,۰۱۶	-۲,۴۴۵
گازرگاه	-۱۱/۶۱۶	۳۰	۱۵/۸۳۹	۱۸	-۲/۱۶۱	-۱,۷۸۱	-۲,۵۴۱
شش بادگیری	-۹/۹۱۷	۴۰	۱۶/۱۷۰	۱۸	۱/۸۲۹	-۱/۴۵۶	-۲/۲۰۲
زردشتی‌ها	-۴/۰۰۰	۹	۱۶/۴۰۰	۱۸	-۱/۶۰۰	-۰/۶۹۵	-۲/۵۰۵
پشت باغ	-۷/۳۸۲	۲۰	۱۶/۱۹۰	۱۸	-۱/۸۱۰	-۱/۲۹۸	-۲/۳۲۱

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

میزان رضایتمندی پاسخگویان از عملکرد مدیریت شهری (میانگین وضع موجود) پایین‌تر از حد متوسط است. شایان ذکر است که محله‌های زردشتی‌ها و شیخ‌داد نیز به ترتیب با ۲/۷- و ۱/۸- بیشترین فاصله را از حد متوسط دارند.

از لحاظ گویه‌های بُعد زیست- محیطی (جدول ۵) به غیر از محله گودال مصلی و فهادان که با سطح معناداری ۰/۹۰۱ و ۰/۸۶۳ از سطح اطمینان، یعنی ۰,۰۵ بیشتر می‌باشد و به حد متوسط نزدیک است، سایر محله‌های فاصله معناداری از میانگین داشته و

جدول ۵. مقایسه وضعیت عملکرد مدیریت شهری در بُعد زیست- محیطی به تفکیک محله‌ها

محله‌ها	آماره T	درجه آزادی	میانگین موجود	حد متوسط	اختلاف از میانگین	تفاوت در سطح ۹۵٪ اطمینان	
						بالا ترین	پایین ترین
شیخ‌داد	-۹/۹۷۰	۶۶	۱۳/۱۹۴	۱۵	-۱/۸۰۶	-۱/۴۳۷	-۲/۱۷۴
دولت‌آباد	-۵/۸۸۵	۳۲	۱۳/۳۶۴	۱۵	-۱/۶۳۶	-۱/۰۷۰	-۲/۲۰۳
فهادان	-۵/۹۲۹	۶۰	۱۴/۷۲۱	۱۵	-۰/۲۷۹	-۰/۸۴۷	-۱/۷۱۰
گودال مصلی	-۰/۱۲۷	۱۷	۱۴/۹۴۴	۱۵	-۰/۰۵۶	۰/۸۷۰	-۰/۹۸۲
گنبد سبز	-۱۰/۵۶۶	۷۷	۱۳/۱۶۷	۱۵	-۱/۸۳۲	-۱/۴۸۸	-۲/۱۷۹
گازرگاه	-۲/۹۱۴	۳۰	۱۴/۰۶۵	۱۵	-۰/۹۳۵	۰/۲۷۹	-۱/۵۹۱
شش بادگیری	-۲/۷۴۴	۴۰	۱۴/۱۷۱	۱۵	۰/۸۲۹	-۰/۲۱۸	-۱/۴۴۰
زردشتی‌ها	-۸/۰۶۰	۹	۱۲/۳۰۰	۱۵	-۲/۷۰۰	-۱/۹۴۲	-۳/۴۵۹
پشت باغ	-۴/۹۸۵	۲۰	۱۳/۴۷۶	۱۵	-۱/۵۲۴	-۰/۸۸۶	-۲/۱۴۱

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

از عملکرد مدیران راضی نمی‌باشند. به عبارت دیگر، پاسخگویان در مقابل گویه‌های تبیین‌کننده بُعد اقتصادی، گزینه‌های ضعیف و بسیار ضعیف را نسبت به گزینه‌های خوب و بسیار خوب، بیشتر انتخاب کرده‌اند که نتیجه آن ضعیف بودن عملکرد مدیریت شهری در بُعد اقتصادی را تداعی می‌کند.

بر اساس جدول (۶)، میانگین به دست آمده از گویه‌های بُعد اقتصادی، از نظر پاسخگویان در تمامی محله‌ها پایین‌تر از حد متوسط بوده است (میزان تفاوت هر کدام از محله‌ها در ستون اختلاف از میانگین آمده است)، این مسئله بیانگر این است که پاسخگویان عملکرد مدیریت شهری را در این گویه‌ها منفی ارزیابی کرده و

جدول ۴. مقایسه وضعیت عملکرد مدیریت شهری در بُعد اقتصادی به تفکیک محله‌ها

محله‌ها	آماره T	درجه آزادی	میانگین موجود	حد متوسط	اختلاف از میانگین	تفاوت در سطح ۹۵٪ اطمینان	
						معناداری	بالاترین / پایین‌ترین
شیخ‌داد	-۸/۴۹۹	۶۶	۱۳/۴۰۳	۱۵	-۱/۵۹۷	۰/۰۰۰	-۱/۲۲۲ / -۱/۹۷۲
دولت‌آباد	-۶/۳۹۸	۳۲	۱۳/۴۲۴	۱۵	-۱/۵۷۶	۰/۰۰۰	-۱/۰۷۴ / -۲/۰۷۷
فهادان	-۸/۵۳۵	۶۰	۱۳/۳۷۷	۱۵	-۱/۶۲۳	۰/۰۰۰	-۱/۲۴۲ / -۲/۰۰۳
گودال مصلی	-۴/۱۰۸	۱۷	۱۳/۷۲۲	۱۵	-۱/۲۷۸	۰/۰۰۱	-۰/۶۲۱ / -۱/۹۳۴
گنبد سبز	-۹/۲۹۷	۷۷	۱۳/۳۷۲	۱۵	-۱/۶۲۸	۰/۰۰۰	-۱/۲۷۹ / -۱/۹۷۷
گازرگاه	-۵/۸۲۷	۳۰	۱۳/۴۵۲	۱۵	-۱/۵۴۸	۰/۰۰۰	-۱/۰۰۶ / -۲/۰۹۱
شش‌بادگیری	-۷/۰۹۲	۴۰	۱۳/۴۱۵	۱۵	۱/۵۸۵	۰/۰۰۰	-۱/۱۳۴ / -۲/۰۳۷
زردشتی‌ها	-۳/۰۹۶	۹	۱۳/۶۰۰	۱۵	-۱/۴۰۰	۰/۰۱۳	-۰/۳۷۷ / -۲/۴۲۳
پشت‌باغ	-۴/۱۳۰	۲۰	۱۳/۶۲۰	۱۵	-۱/۳۸۰	۰/۰۰۱	-۰/۶۸۴ / -۲/۰۷۸

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

ندانسته‌اند؛ بنابراین، می‌توان گفت عملکرد مدیریت شهری به جز محله فهادان در سایر محله‌ها بافت تاریخی ضعیف بوده و از حد متوسط کمتر است. این امر در محله گازرگاه با اختلاف ۲/۲۵۸ از میانگین به بالاترین حد خود رسیده و بیشترین نارضایتی از عملکرد مدیریت شهری را در این محله شاهد هستیم.

براساس داده‌های جدول (۷) گویه‌های تبیین‌کننده بُعد کالبدی- فیزیکی در محله‌های مورد مطالعه از حد متوسط پایین‌تر است. تنها در محله فهادان (با سطح معناداری ۰/۴۸۸) و با اختلاف کمتری نیز در محله زردشتی‌ها (با سطح معناداری ۰/۰۴) با توجه به سطح معناداری بالاتر از ۰/۰۵ می‌توان گفت که در سایر محله‌ها، پاسخگویان عملکرد مدیریت شهری را مناسب

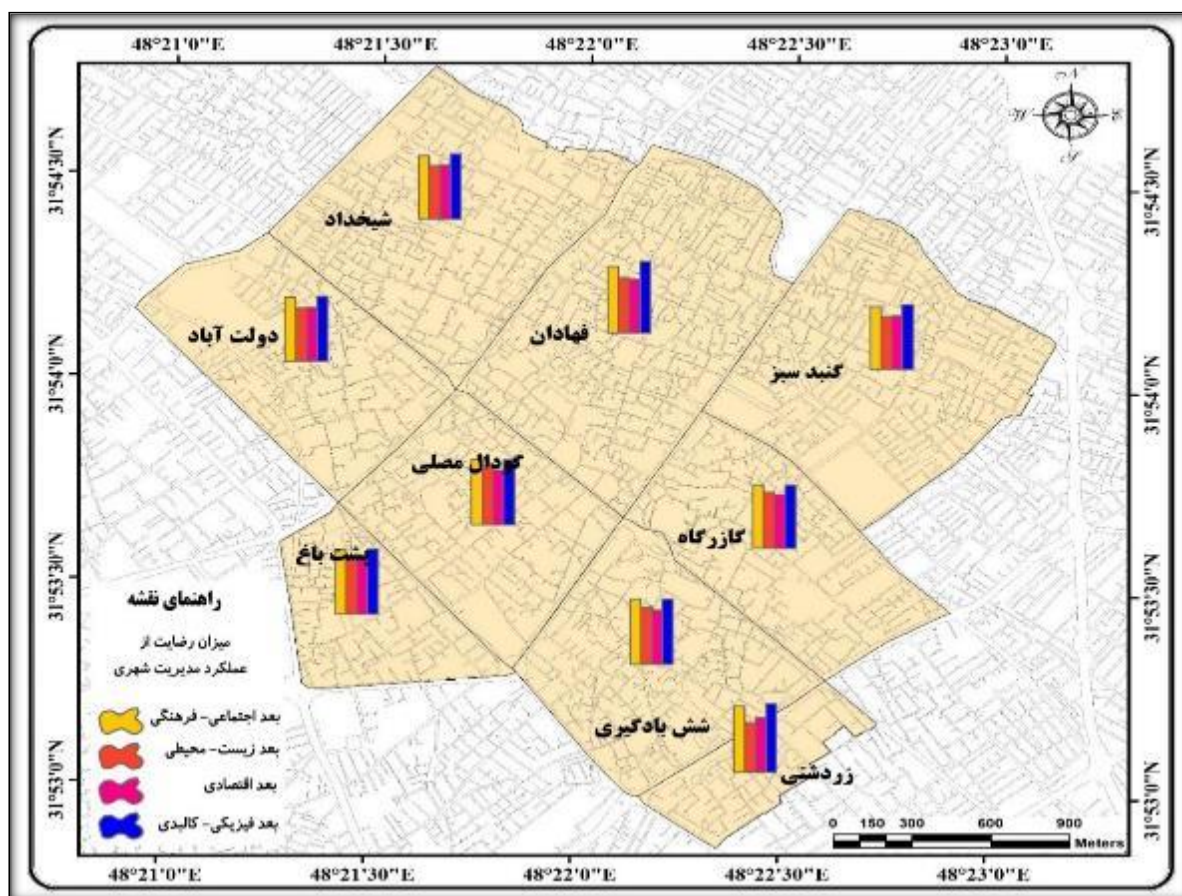
جدول ۵. مقایسه وضعیت عملکرد مدیریت شهری در بُعد کالبدی- فیزیکی به تفکیک محله‌ها

محله‌ها	آماره T	درجه آزادی	میانگین موجود	حد متوسط	اختلاف از میانگین	تفاوت در سطح ۹۵٪ اطمینان	
						معناداری	بالاترین / پایین‌ترین
شیخ‌داد	-۱۰/۳۲۴	۶۶	۱۶/۲۰۹	۱۸	-۱/۷۹۱	۰/۰۰۰	-۱/۴۴۵ / -۲/۱۳۷
دولت‌آباد	-۷/۳۷۷	۳۲	۱۶/۰۹۱	۱۸	-۱/۹۰۹	۰/۰۰۰	-۱/۳۸۲ / -۲/۴۳۶
فهادان	-۰/۷۶۴	۶۰	۱۷/۸۳۶	۱۸	-۰/۱۶۴	۰/۴۸۸	۰/۲۶۵ / -۰/۵۹۳
گودال مصلی	-۵/۷۳۳	۱۷	۱۶/۲۷۸	۱۸	-۱/۷۲۲	۰/۰۰۰	-۱/۰۸۸ / -۲/۳۵۶
گنبد سبز	-۱۱/۲۷۶	۷۷	۱۶/۲۳۱	۱۸	-۱/۷۶۹	۰/۰۰۰	-۱/۴۵۷ / -۲/۰۸۲
گازرگاه	-۸/۴۸۰	۳۰	۱۵/۷۴۲	۱۸	-۲/۲۵۸	۰/۰۰۰	-۱/۷۱۴ / -۲/۸۰۲
شش‌بادگیری	-۸/۳۳۵	۴۰	۱۶/۱۴۶	۱۸	-۱/۸۵۴	۰/۰۰۰	-۱/۴۰۴ / -۲/۳۰۳
زردشتی‌ها	-۳/۸۷۳	۹	۱۷/۰۰۰	۱۸	-۱/۰۰۰	۰/۰۰۴	-۰/۴۱۶ / -۱/۵۸۴
پشت‌باغ	-۵/۸۷۲	۲۰	۱۶/۲۳۸	۱۸	-۱/۷۶۲	۰/۰۰۰	-۱/۱۳۶ / -۲/۳۸۸

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

تاریخی شهر در قالب نقشه به نمایش گذاشته شده است.

در شکل (۳) میزان رضایت از عملکرد مدیریت شهری از نظر ابعاد چهارگانه پایداری به تفکیک محله‌های بافت

شکل ۱. میزان رضایت از عملکرد مدیریت شهری از نظر ابعاد پایداری به تفکیک محله‌های بافت تاریخی (منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

وابسته، مورد استفاده قرار می‌گیرد. پیش از انجام این آزمون، رعایت پیش‌فرض‌هایی از جمله نرمال بودن توزیع داده‌ها و برابری واریانس گروه‌ها (محله‌ها) لازم به نظر می‌رسد؛ به همین منظور، فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف (جدول ۳) پذیرفته شد.

در ادامه، فرض برابری آنالیز واریانس محله‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. نتایج آزمون برابری واریانس‌ها^۲ در محله‌ها در جدول (۸) و شکل (۴)، شکل (۵)، شکل (۶) و شکل (۷) آمده است. نتایج به دست آمده از این آزمون در جدول (۸) ذکر شده است. از آنجا که مقادیر سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، مؤید این مسئله است که واریانس محله‌ها مساوی هستند و داده‌ها برای انجام آزمون مناسب هستند.

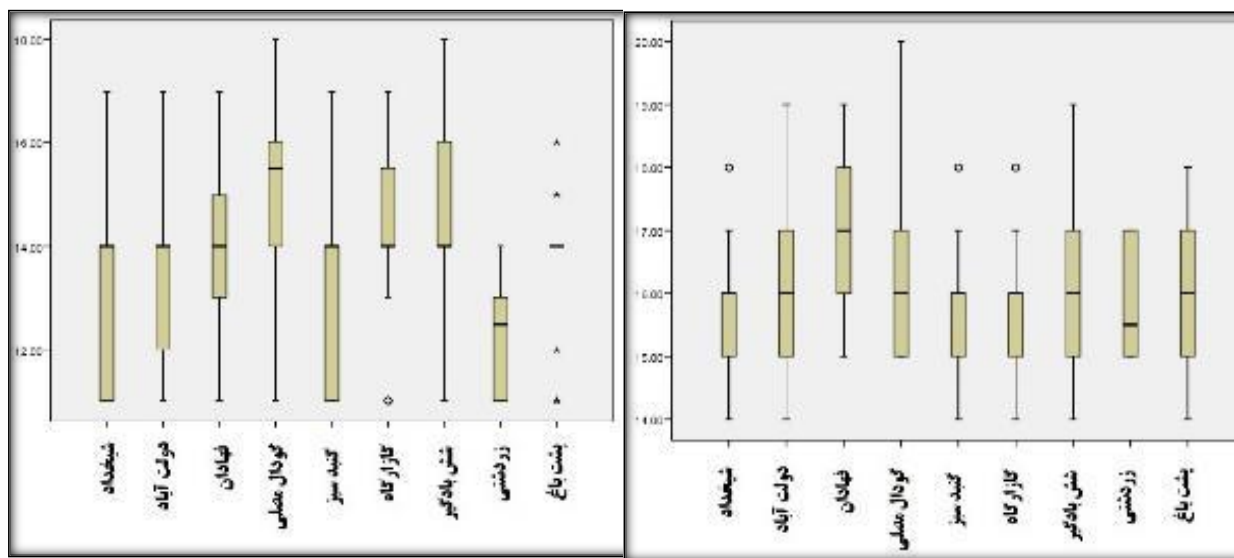
۳- بررسی رضایت از عملکرد مدیریت شهری با استفاده از آماره آزمون تحلیل واریانس

برای بررسی وضعیت عملکرد مدیریت شهری در محدوده مورد مطالعه، علاوه بر آزمون T تک‌نمونه‌ای، از آزمون آنالیز واریانس، توکی یا زیرمجموعه‌های همخوان نیز استفاده شده است. آزمون آماری فیشرف یا تحلیل واریانس یک‌طرفه برای بیان تفاوت یک متغیر در بین بیش از دو گروه مورد استفاده قرار می‌گیرد. از آنجایی که در این آزمون، واریانس کل جامعه به عوامل اولیه آن تجزیه می‌شود، به آن آزمون تحلیل واریانس آنوا^۱ نیز گفته می‌شود. این آزمون هر یک از محله‌های بافت تاریخی را با بقیه محله‌ها مقایسه کرده و تفاوت بین محله‌ها را از نظر عملکرد مدیریت شهری در ابعاد و شاخص‌های پایداری مشخص کرده و برای بیان تفاوت معناداری بین محله‌ها به لحاظ متغیرهای مستقل و

جدول ۶. نتایج آزمون برابری واریانس‌ها در محله‌ها

ابعاد	آماره Levene	df ₁	df ₂	سطح معناداری
اجتماعی - فرهنگی	براساس میانگین	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۱۶۲
	بر اساس میانه	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۵۴۱
	براساس میانگین و سازگار با درجه آزادی	۸/۰۰۰	۳۱۴/۱۴۱	۰/۵۴۱
	براساس میانگین صحیح	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۲۱۶
زیست - محیطی	براساس میانگین	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۸۸۷
	بر اساس میانه	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۵۹۹
	براساس میانگین و سازگار با درجه آزادی	۸/۰۰۰	۳۳۹/۹۲۱	۰/۵۹۹
	براساس میانگین صحیح	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۸۸۴
اقتصادی	براساس میانگین	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۹۰۳
	بر اساس میانه	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۹۹۱
	براساس میانگین و سازگار با درجه آزادی	۸/۰۰۰	۳۳۵/۱۳۲	۰/۹۹۱
	براساس میانگین صحیح	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۹۰۶
فیزیکی - کالبدی	براساس میانگین	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۵۱۱
	بر اساس میانه	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۶۵۸
	براساس میانگین و سازگار با درجه آزادی	۸/۰۰۰	۳۲۷/۱۳۷	۰/۶۵۸
	براساس میانگین صحیح	۸/۰۰۰	۳۴۷/۰۰۰	۰/۴۹۲

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

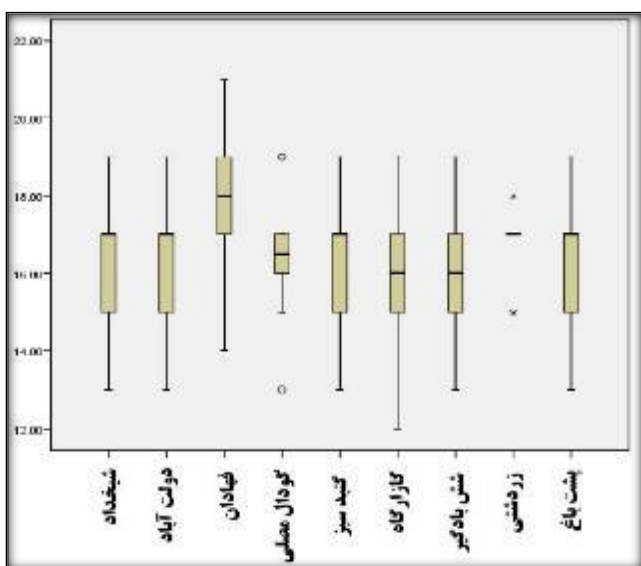

شکل ۳. آزمون برابری واریانس در بُعد زیست - محیطی

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

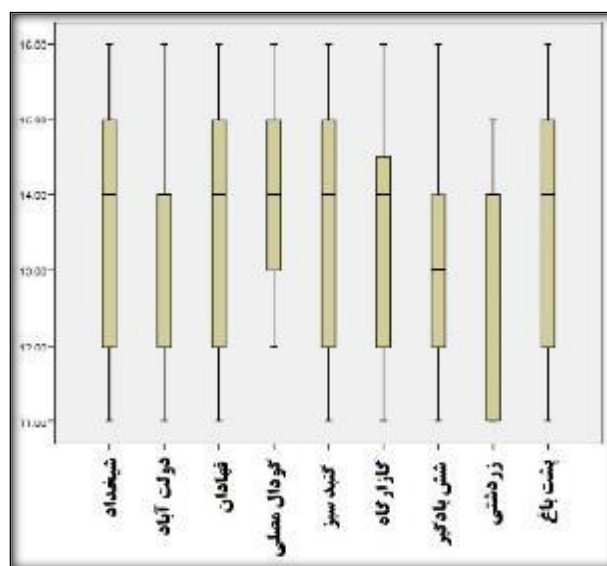
شکل ۲. آزمون برابری واریانس در بُعد اجتماعی - فرهنگی

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

شکل ۵. آزمون برابری واریانس در بُعد فیزیکی - کالبدی

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

شکل ۴. آزمون برابری واریانس در بُعد اقتصادی

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵)

فرهنگی، زیست- محیطی و فیزیکی- کالبدی در محله‌های نه گانه مورد مطالعه، عملکرد مدیریت شهری از دیدگاه پاسخگویان تفاوت معناداری با یکدیگر دارند و در بُعد اقتصادی نظر پاسخگویان نسبت به عملکرد مدیریت شهری بین محله‌ها تفاوت معناداری وجود ندارد و تقریباً تمامی محله‌ها در سطح پایین‌تر از حد متوسط قرار دارند. لازم به ذکر است که میزان فاصله به تفکیک هر کدام از محله‌ها و ابعاد مورد بررسی در بالا با استفاده از آماره T-test شرح داده شد.

نتایج آزمون مذکور که در قالب جدول (۹) ارائه شده، بیان می‌کند که در ابعاد اجتماعی- فرهنگی، زیست- محیطی و فیزیکی- کالبدی تفاوت معناداری بین میانگین رضایت‌مندی از عملکرد مدیریت شهری بین محله‌ها وجود دارد. این مسئله با توجه به مقدار آماره F و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ در این سه بُعد تأیید می‌شود؛ اما از نظر شاخص‌های بُعد اقتصادی فرض وجود تفاوت رد می‌شود؛ بنابراین، می‌توان اذعان کرد که به غیر از بُعد اقتصادی، در ابعاد اجتماعی-

جدول ۷. نتایج تحلیل واریانس وضعیت عملکرد مدیریت شهری در بافت تاریخی یزد

ابعاد	منبع واریانس	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
فرهنگی - اجتماعی	بین گروهی	۳۳/۶۲۶	۸/۰۰۰	۴/۲۰۳	۳/۵۸۸	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۴۰۶/۵۶۲	۳۴۷/۰۰۰	۱/۱۷۲		
	مجموع	۴۴۰/۱۸۸	۳۵۵/۰۰۰	-		
زیست - محیطی	بین گروهی	۹۰/۷۰۰	۸/۰۰۰	۱۱/۳۳۷	۴/۲۱۰	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۹۳۴/۴۰۱	۳۴۷/۰۰۰	۲/۶۹۳		
	مجموع	۱۰۲۵/۱۰۱	۳۵۵/۰۰۰	-		
اقتصادی	بین گروهی	۳/۲۰۱	۸/۰۰۰	۰/۴۰۰	۰/۱۷۹	۰/۹۹۴
	درون گروهی	۷۷۵/۷۵۱	۳۴۷/۰۰۰	۲/۲۲۶		
	مجموع	۷۷۸/۹۵۲	۳۵۵/۰۰۰	-		
کالبدی - فیزیکی	بین گروهی	۱۵۰/۷۷۰	۸/۰۰۰	۱۸/۸۴۶	۸/۸۶۹	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۷۳۷/۳۲۰	۳۴۷/۰۰۰	۲/۱۲۵		
	مجموع	۸۸۸/۰۹۰	۳۵۵/۰۰۰	-		

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

مشترکاً در گروه‌های دوم و سوم و تنها محله فهادان در گروه سوم گروه‌بندی شده‌اند و می‌توان گفت محله فهادان با قرارگیری در گروه سوم نسبت به سایر محله‌ها وضعیت بهتری دارد. در بُعد اقتصادی نیز همه محله‌ها در یک گروه قرار گرفته‌اند. همچنین در بُعد فیزیکی - کالبدی محله‌های گودال مصلی مشترکاً در دو گروه و فقط محله فهادان در گروه دوم و در جایگاهی بهتر از سایر محله‌ها قرار گرفته و سایر محله‌ها در گروه اول جای گرفته‌اند.

در ادامه نتایج حاصل از آزمون توکی و براساس میانگین نمره هر محله در هر یک از ابعاد عملکردی به تشکیل گروه‌های همگن پرداخته شده است. براساس جدول (۱۰) همه محله‌ها از نظر ابعاد اجتماعی - فرهنگی در یک گروه قرار گرفته‌اند. از نظر بُعد زیست - محیطی محله گنبد سبز در گروه اول (ضعیف‌تر نسبت به سایر محله‌ها) محله‌های شیخ‌داد، زردشتی‌ها و گازارگاه به‌طور مشترک در گروه اول و دوم، محله‌های دولت‌آباد، شش بادگیر، پشت باغ و گودال مصلی

جدول ۸. طبقه‌بندی محله‌های بافت تاریخی به لحاظ ابعاد عملکردی مدیریت شهری

محله‌های	اجتماعی	محیطی		اقتصادی	فیزیکی	
		گروه اول	گروه دوم		گروه اول	گروه دوم
گنبد سبز	۱۵/۷۶۹	۱۲/۳۳۳	----	۱۳/۱۶۷	۱۵/۷۴۲	----
شیخ‌داد	۱۵/۸۰۶	۱۳/۱۶۷	۱۳/۱۶۷	۱۳/۳۷۲	۱۶/۰۹۱	----
زردشتی	۱۵/۸۳۳	۱۳/۱۹۴	۱۳/۱۹۴	۱۳/۳۷۷	۱۶/۱۴۶	----
گازارگاه	۱۵/۸۳۹	۱۳/۳۶۴	۱۳/۳۶۴	۱۳/۴۰۳	۱۶/۲۰۹	----
دولت‌آباد	۱۵/۹۷۰	----	۱۳/۴۷۶	۱۳/۴۱۵	۱۶/۲۳۱	----
شش بادگیر	۱۶/۱۷۱	----	۱۳/۷۲۱	۱۳/۴۲۴	۱۶/۲۳۸	----
پشت باغ	۱۶/۱۹۰	----	۱۴/۰۶۵	۱۴/۰۶۵	۱۶/۲۷۸	----
گودال مصلی	۱۶/۴۴۴	----	۱۴/۱۷۱	۱۳/۶۱۹	۱۶/۸۳۳	۱۶/۸۳۳
فهادان	۱۶/۵۹۰	----	----	۱۳/۷۲۲	----	۱۷/۸۳۶
سطح معناداری	۰/۲۱۶	۰/۱۰۹	۰/۵۱۰	۰/۰۷۱	۰/۹۴۶	۰/۳۴۲

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

نتیجه‌گیری

متناسب با نیازهای ساکنان خود شکل می‌گرفتند و پاسخگوی اکثر نیازهای آن‌ها بودند. با شناخت جامع و با یک رویکرد سیستماتیک، می‌توان مدیریت محله‌های شهری را در جهت نیل به محله و جامعه پایدار کلیدی دانست. حال اگر مدیریت شهری را فرایند یکپارچه‌سازی کوشش‌های شهروندان و دولت برای بهبود اوضاع زیست - محیطی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی - فیزیکی و اقتصادی شهرها و به‌طور ویژه محله‌های شهری بدانیم؛ مفهوم پایداری و رشد و تعالی به ذهن متبادر می‌شود و به نوعی مدیریت با شکل‌دهی به فضای زیستی در همه زمینه‌ها، در پی افزایش رفاه شهروندان و دستیابی به توسعه پایدار محله‌ای و شهری است.

امروزه یکی از رویکردهای مطرح توسعه محله در عصر حاضر، رویکرد توسعه محله‌ای پایدار است؛ بنابراین، استفاده از شاخصه‌های مختلف پایداری زیست - محیطی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و فیزیکی - کالبدی به‌منظور مطالعه پایداری محله‌ای، می‌تواند تصویری از محله پایدار در جهت تحقق شهر پایدار را فراهم کند. با نگاهی به مراجع گوناگون و گذاری بر معیارهای ارائه شده در حیطه پایداری محله‌ای می‌توان دریافت که محله پایدار درصدد متناسب ساختن ساختار محله با نیازهای امروزی ساکنان و رویکردی دوباره به مؤلفه‌های از دست‌رفته از دوره‌های پیشین است؛ آن‌چنان که در گذشته محله‌های تاریخی

جدول ۹ ارائه شده، بیان می‌کند که در ابعاد اجتماعی- فرهنگی، زیست- محیطی و فیزیکی- کالبدی تفاوت بین محله‌ها معناداری وجود دارد؛ اما از نظر شاخص‌های بُعد اقتصادی فرض وجود تفاوت رد می‌شود.

بنابراین می‌توان اذعان کرد که به غیر از بُعد اقتصادی، در ابعاد اجتماعی- فرهنگی، زیست- محیطی و فیزیکی- کالبدی، در محله‌های نه‌گانه مورد مطالعه، عملکرد مدیریت شهری از دیدگاه پاسخگویان تفاوت معناداری با یکدیگر دارد. اگرچه نارضایتی از عملکرد مدیریت شهری در بافت تاریخی شهر یزد از لحاظ بُعد اقتصادی یک نوع تجانس و همگرایی را نشان می‌دهد؛ اما در سایر ابعاد نیز وضعیت رضایت از عملکرد مدیریت شهری برخلاف تفاوت میان محله‌ها، وضعیت مطلوبی را نشان نمی‌دهد و بیم آن می‌رود که در سایه غفلت مدیریت شهری، بافت تاریخی روزبه‌روز مسیر ناپایداری را طی کرده و در نهایت به تخریب و نابودی این میراث ارزشمند بدل شود. ریشه‌یابی این شرایط را می‌توان در تعدد و تکثر کنشگران و بازیگران در امور شهری به‌ویژه بافت‌های تاریخی به‌جهت ماهیت آن دید و ضرورت همگرایی و همسوئی آن‌ها در یک چهارچوب مبتنی بر دموکراسی و عدالت را می‌توان در مدل‌های حکمروایی مطلوب شهری جست‌وجو کرد تا در سایه آن تفرق و واگرایی موجود از بین رفته و زمینه شهر پایدار و به‌ویژه محله پایدار فراهم شود. همچنین، اهتمام ویژه به اقناع ساکنان بومی و افزایش حس تعلق در آن‌ها به ماندن در محله در جهت مبارزه با رشد منفی جمعیت که سال‌هاست پیش روی بافت تاریخی بوده، از ضروریات می‌باشد. بدیهی است که این امر در گرو اهتمام به جمع‌آوری و دفع زباله‌ها در جهت افزایش سلامت شهروندان و ارتقاء کیفیت و مطلوبیت بصری (این مسئله با توجه به نارضایتی زیاد شهروندان در محله شیخ‌داد و گنبد سبز حائز اولویت می‌باشد)، حفظ و حراست از این‌گونه دارای هویت و ارزش تاریخی در جهت افزایش هویت و خوانایی محله، تغییر کاربری سازگار و متناسب با نیازهای ساکنان و توریست‌ها

تحلیل عملکرد مدیریت شهری بر پایه معیارهای پایداری محله‌ای در ...

پژوهش حاضر نیز بیشتر در چارچوب نظری توسعه محله‌ای پایدار که توسط برنامه‌ریزان و جغرافی‌دانان شهری مطرح شده، به سنجش عملکرد مدیریت شهری در پایداری محله‌ای در چهار بُعد اجتماعی- فرهنگی، زیست- محیطی، اقتصادی و فیزیکی- کالبدی پرداخته است. در این راستا، در صورتی که پایداری را موقعیتی که در آن مطلوبیت جامعه در طول زمان کاهش نیافته و تداوم در ایجاد موازنه میان عوامل فراوانی نظیر عوامل اجتماعی، فرهنگی، فیزیکی، کالبدی، زیستی و اقتصادی فرض کنیم؛ دستیابی به وضعیت مطلوب، به‌طوری که باعث تداوم شهرها و به‌ویژه محله‌های شهری از جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی باشد، دور از ذهن نخواهد بود.

در پاسخ به سؤالات پژوهشی می‌توان اذعان داشت که نتایج آزمون T-test نشان می‌دهد، از لحاظ گویه‌های بُعد زیست- محیطی به‌جز محله گودال مصلی و فهادان که با سطح معناداری ۰/۹۰۱ و ۰/۸۶۳ از سطح اطمینان، یعنی ۰/۰۵ بیشتر و به حد متوسط نزدیک است. سایر محله‌ها فاصله معناداری از میانگین داشته و میزان رضایتمندی پاسخگویان از عملکرد مدیریت شهری (میانگین وضع موجود) پایین‌تر از حد متوسط است. شایان ذکر است که محله‌های زردشتی‌ها و شیخ‌داد نیز به ترتیب با ۲/۷- و ۱/۸- بیشترین فاصله را از حد متوسط دارند. از نظر گویه‌های بُعد اقتصادی، تمامی محله‌ها پایین‌تر از حد متوسط است. این مسئله بیانگر این است که پاسخگویان، عملکرد مدیریت شهری را در این گویه‌ها منفی ارزیابی کرده و از عملکرد مدیران راضی نمی‌باشند. همچنین براساس داده‌های گویه‌های تبیین‌کننده بُعد کالبدی- فیزیکی، فقط در محله فهادان (با سطح معناداری ۰/۴۸۸) عملکرد مدیریت شهری مناسب و در سایر محله‌های بافت تاریخی ضعیف بوده و از حد متوسط کمتر می‌باشد. این امر در محله گازارگاه با اختلاف ۲/۲۵۸- از میانگین، به بالاترین میزان خود رسیده و بیشترین نارضایتی از عملکرد مدیریت شهری را در این محله شاهد هستیم. نتایج آزمون تحلیل واریانس که در

ساعی، علی (۱۳۸۷). روش تحقیق در علوم اجتماعی با رهیافت عقلانیت انتقادی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت). چاپ دوم.

سرائی، محمدحسین؛ سعیده مؤیدفر، (۱۳۸۷). گویه‌های اجتماعی - اقتصادی توسعه پایدار شهری در شهرهای مناطق خشک: شهر اردکان. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، پروفیسور محمدحسن پایلی یزدی (صاحب امتیاز) شماره ۲۳ (پیاپی ۹۰)، صص ۹۲-۶۵.

سرائی، محمدحسین؛ سجادی، ژیللا؛ علیان، مهدی؛ لشگری، احسان (۱۳۹۴). بازخوانی نقش و عملکرد مدیریت شهری در تحقق محله تاریخی پایدار (مورد پژوهشی: بافت تاریخی شهر یزد). جغرافیا و توسعه، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دوره ۱۳، شماره ۴۱، صص ۱۳۰-۱۰۵.

سرائی، محمدحسین؛ علیان، مهدی (۱۳۹۴). سنجش و ارزیابی میزان پایداری محله‌ای در بافت تاریخی شهر یزد. فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دانشگاه تربیت مدرس، دوره ۱۹، شماره ۱، صص ۱۰۸-۷۹.

صرافی، مظفر؛ عبدالهی، مجید (۱۳۸۷). تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین، مقررات و مدیریت شهری. پژوهش‌های جغرافیایی، موسسه جغرافیا، دانشگاه تهران، شماره ۶۳، صص ۱۳۴-۱۱۵.

صفایی‌پور، مسعود؛ روزبه، حبیبه (۱۳۹۲). هویت و توسعه پایدار محله‌ای در شهر شیراز (مورد: محله فخرآباد). جغرافیا و توسعه، دانشگاه سیستان و بلوچستان، شماره ۳۱، صص ۱۲۰-۱۰۷.

ضرابی، اصغر؛ جمالی‌نژاد، مهدی (۱۳۸۹). بررسی نقش مدیریت هماهنگ شهری در تحقق بخشی میزان امنیت اجتماعی، (مورد مطالعه: استان اصفهان). دوفصلنامه مدیریت شهری، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، شماره ۲۶، صص ۲۴۰-۲۲۵.

طاهرخانی، حبیب‌الله؛ متوسلی، محمد مهدی (۱۳۸۵). مدیریت بافت تاریخی شهرهای ایران، چالش‌ها و راهبردها. فصلنامه مدیریت شهری، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، شماره ۱۸، صص ۱۰۷-۹۶.

علیان، مهدی (۱۳۹۳). ارزیابی و تحلیل وضعیت پایداری محله‌ای با تأکید بر عملکرد مدیریت شهری در بافت تاریخی شهر یزد. پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد، گروه جغرافیا.

فرهودی، رحمت‌الله، رهنمایی، محمدتقی؛ تیموری، ایرج (۱۳۹۰). سنجش توسعه پایدار محله‌های شهری با استفاده از منطق فازی و سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی: منطقه ۱۷ شهرداری تهران). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی

به‌ویژه در ابنیه متروکه و احیاء و افزایش پایداری اقتصادی و اجتماعی، ایجاد فضای سبز و افزایش سرانه فضای سبز، ساماندهی و جمع‌آوری مشاغل خیابانی، تکدی‌گری‌ها و دستفروشی‌ها به‌ویژه در خیابان‌های اصلی به دلیل تأثیر منفی و بسیار ناخوشایند آن‌ها در کیفیت بصری و تصویر ذهنی از بافت تاریخی، ایجاد زمینه و بسترسازی برای تأسیس شوراییاری در سطح محله‌ها به‌عنوان حلقه اتصال بین مدیریت/شورای شهر، شهروندان و ... خواهد بود.

منابع

تقوایی، مسعود؛ صفراآبادی، اعظم (۱۳۹۰). نقش مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری (مطالعه موردی: شهر کرمانشاه). فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، مرکز پژوهشی علوم جغرافیایی و مطالعات اجتماعی، دانشگاه حکیم سبزواری، سال اول، شماره ۴، صص ۵۲-۳۵.

توکلی‌نیا، جمیله؛ استادی‌سیسی، منصور (۱۳۸۸). تحلیل پایداری محله‌های کلان‌شهر تهران با تأکید بر عملکرد شورایی‌ها (نمونه موردی: محله‌های اوین، درکه و ولنجک)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، موسسه جغرافیا، دانشگاه تهران، شماره ۷۰، صص ۴۳-۲۹.

تیموری، ایرج؛ فرهودی، رحمت‌الله؛ رهنمایی، محمدتقی؛ قرخلو، مهدی (۱۳۹۱). ارزیابی پایداری اجتماعی با استفاده از منطق فازی (مطالعه موردی: شهر تهران). فصلنامه جغرافیا، انجمن جغرافیای ایران، سال دهم، شماره ۳۵، صص ۳۹-۱۹.

حکمت‌نیا، حسن؛ زنگی‌آبادی، علی (۱۳۸۳). بررسی و تحلیل سطوح پایداری در محله‌های شهر یزد و ارائه راهکارهایی در بهبود روند آن. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، پروفیسور محمدحسن پایلی یزدی (صاحب امتیاز)، شماره ۷۲، صص ۵۱-۳۷.

زیاری، کرامت‌الله (۱۳۸۱). توسعه پایدار و مسئولیت برنامه‌ریزان شهری در قرن بیست و یکم. مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، شماره ۱۶۰، صص ۳۸۶-۳۷۱.

رضویان، محمدتقی؛ قادرمرزی، حامد؛ علیان، مهدی؛ چراغی، رامین (۱۳۹۴). راهبرد پژوهشی مدیریت شهری در راستای توسعه پایدار در بافت‌های تاریخی (مطالعه موردی: بافت تاریخی شهر یزد). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، موسسه جغرافیا، دانشگاه تهران، دوره ۳، شماره ۴، صص ۵۰۷-۴۸۷.

- opportunities, *Landscape and Urban Planning*, Vol. 125, pp: 320-328.
- Choguill, Charles L (2008). *Developing sustainable neighbourhoods*, Habitat International, Vol. 32, pp: 41-48.
- Cloutier, Scott A; Jenna R. Jambeck a, Norman R. Scott, (2014). *Application of the Sustainable Neighborhoods for Happiness Index (SNHI) to coastal cities in the United States*, *Ocean & Coastal Management*, Vol. 96, pp: 203- 209.
- Flint, J; Raco, M. (Eds.), (2012). *The future of sustainable cities: Critical reflections*, The Policy Press.
- Hagan, S., (2013). *City Fights: debates on urban sustainability*, Routledge.
- Jones, C; Leishman, C; MacDonald, C. (2009). *Sustainable urban form and residential development viability*. *Environment and Planning A*, Vol. 41, No. 7, pp: 1667-1690.
- Joubert, L. (2004). *Creative communities: The arts, social responsibility and sustainable planning and development*. In N. Marchettini, C. A. Brebbia, E. Tiezzi, & L. C. Wadhwa (Eds.), *The sustainable city III* (pp. 473-482). London, England: WIT Press.
- Katoshevski-Cavari, R; Arentze, T. A; Timmermans, H. J. P. (2011): *Sustainable city-plan based on planning algorithm, planners'heuristics and transportation aspects*. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 20, pp: 131-139.
- Li, F; Wang, R; Paulussen, J; Liu, X. (2005). *Comprehensive concept planning of urban greening based on ecological principles: A case study in Beijing, China*. *Landscape and Urban Planning*, Vol. 72, No. 4, pp: 325-336.
- Luederitza, Ch; Langa, D. J; Von Wehrden, H (2013). *A systematic review of guiding principles for sustainable urban neighborhood development*, *Landscape and Urban Planning*, Vol. 118, pp: 40- 52.
- Sharifi, A.; Murayama, A. (2013). *A critical review of seven selected neighborhood sustainability assessment tools*, *Environmental Impact Assessment Review*, Vol. 38, pp:73-78.
- Sterling, R; Admiraal, H; Bobylev, N; Parker, H; Godard, J. P; Vähäaho, I; Hanamura, T (2012). *Sustainability issues for underground space in urban areas*, *Proceedings of the ICE-Urban Design and Planning*, Vol. 165, No. 4, pp: 241-254.
- Williams, K; Lindsay, M. (2007). *The extent and nature of sustainable building in England: An analysis of progress*. *Planning Theory & Practice*, Vol. 8, No. 1, pp: 31-49.
- Zetter, M. R; Watson, M. G. B. (Eds.). (2012). *Designing sustainable cities in the developing world*. Ashgate Publishing, Ltd.
- تحلیل عملکرد مدیریت شهری بر پایه معیارهای پایداری محله‌ای در ... انسانی، موسسه جغرافیا، دانشگاه تهران، شماره ۷۷، صص ۸۹-۱۱۰.
- فنی، زهره؛ صارمی، فرید (۱۳۹۲). *رویکرد توسعه پایدار محله‌ای در کلان شهر تهران (مورد: محله بهار منطقه ۷)*. فصلنامه جغرافیا و توسعه، دانشگاه سیستان و بلوچستان، شماره ۳۰، صص ۳۵-۵۶.
- کاظمیان، غلامرضا؛ سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۸۲). *امکان‌سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری‌ها*. جلد اول. تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌ها.
- کاظمیان، غلامرضا؛ مشکینی، ابوالفضل؛ بیگلری، شادی (۱۳۹۰). *ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در پایداری محله‌ای ناحیه دو شهرداری منطقه ۴ تهران (محله‌های مجدیه، شمس‌آباد و کالاد)*. فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، شماره ۲۱، صص ۲۸-۷.
- کلانتری، حسین؛ حاتمی‌نژاد، حسین (۱۳۸۵). *برنامه‌ریزی مرمت بافت تاریخی شهر یزد*. تهران: انتشارات فراگستر.
- لاله‌پور، منیژه؛ سرور، هوشنگ؛ سرور، رحیم (۱۳۹۰). *مدیریت و برنامه‌ریزی فضایی مناطق کلان‌شهری در عصر جهانی‌شدن اقتصاد با تأکید بر منطقه کلان‌شهری تهران*. فصلنامه آمایش محیط، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ملایر، دوره ۴، شماره ۱۳، صص ۸۹-۶۷.
- لطیفی، غلامرضا (۱۳۸۷). *مدیریت شهری*. تهران: مؤسسه فرهنگی، اطلاع‌رسانی و مطبوعاتی. چاپ اول
- مدنی‌پور، علی (۱۳۸۳). *آیا می‌توان مدیریت و توسعه شهرها را بر پایه محله‌ها بنا نهاد؟* چکیده مقالات همایش توسعه محله‌ای. تهران: شهرداری تهران.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۲): *نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهر یزد سال ۱۳۹۰*.
- Ahmed, K. G. (2012). *Urban social sustainability: A study of the Emiratilocal communities in Al Ain*, *Journal of Urbanism: International Research on Place making and Urban Sustainability*, Vol. 5, No. 1, pp: 41-66.
- Barton, H; Grant M.; Guise, R. (2003). *Shaping Neighbourhoods: A guide for health, sustainability and vitality*, London and New York: spon press.
- Burton, E; Jenks, M; Williams, K. (Eds.): (2013). *Achieving sustainable urban form*. Routledge.
- Childers, D. L; Pickett, S. T; Grove, J. M; Ogden, L; Whitmer, A (2014). *Advancing urban sustainability theory and action: Challenges and*

